

sterker (was) dan in enig ander gedeelte van het land¹⁾ – één resultaat had Goebbels intussen wèl bereikt: het V-teken was gecompromitteerd.

De 'W' van Wilhelmina was gebleven.

★

Onmiddellijk na de demonstraties die zich in de zomer van '40 op prins Bernhards verjaardag voorgedaan hadden (29 juni: Anjerdag), waren de eerste maatregelen genomen met betrekking tot leden van de koninklijke familie: Seyss-Inquart had bepaald dat hun namen en functies, evenals trouwens die van de leden van het kabinet, niet meer in de pers genoemd mochten worden; hij had het vermogen van de koningin onder beheer geplaatst en het begrip 'koninklijk' was uit de naam van talrijke overheidsinstellingen verdwenen; ook de titel 'commissaris der koningin' was gewijzigd. Voorts had Seyss-Inquart in september '40 bepaald dat de portretten van prins Bernhard uit alle overheidsgebouwen en gebouwen van onder de overheid ressorterende instellingen als scholen, ziekenhuizen enz. moesten verdwijnen, hij had toen ook gezegd: *'Man könne die Bilder der Königin einstweilen noch hängen lassen da der niederländischen Bevölkerung im Augenblick genug zugemutet wurde.'*² Seyss-Inquart was zich dus bewust dat elke maatregel tegen de koninklijke familie talloze Nederlanders diep griefde. Met het wegnemen van de portretten van prins Bernhard werd dan ook op veel plaatsen geen haast gemaakt. Eind oktober zag de *Beauftragte* van de *Reichskommissar* in Friesland er nog vijf hangen in het raadhuis van Sneek; twee weken later bleek hem dat in het raadhuis van IJlst over een gemeenschappelijk portret van prinses Juliana en prins Bernhard een zwarte doek gehangen was die alleen het beeld van de prins aan het oog onttrok, *'der Bürgermeister erklärte, irgendeine Demonstration habe er nicht beabsichtigt'* – het gehele portret moest verdwijnen.³ Maar in maart '41 hingen in Gelderland, en vermoedelijk ook elders, nog steeds talrijke afbeeldingen van prins Bernhard in openbare gebouwen. Zeker was dat ook in de provincie Utrecht het geval want daar had de commissaris, Bosch van Rosenthal, geweigerd, de aan de gemeentebesturen gerichte instructie door te geven die hem door

¹ Vergad. p.g.: Notulen, 14 aug. 1941, p. 2. ² *'Bericht über die Dienstbesprechung bei GK Schmidt'*, 21 sept. 1940. ³ Notitie, 5 nov. 1940, van de BRK-Friesland (VuJ, HA Inneres, 125 w).